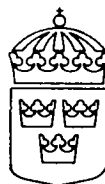

Jordbruksutskottets betänkande

1985/86:20

om jordförvärvslagen

JoU
1985/86:20

Sammanfattning

I betänkandet behandlas, helt eller delvis, 13 motioner om jordförvärvslagstiftningen.

Utskottet avstyrker motionerna med hänvisning till att en av jordbruksministern tidigare aviserad översyn av jordförvärvslagens effekter m. m. avses komma till stånd inom kort.

Till betänkandet har fogats en reservation (m, fp) och ett särskilt yttrande (c). Enligt reservationen är den översyn som jordbruksministern har förutskickat inte tillräcklig utan en parlamentarisk kommitté bör tillsättas med uppdrag att utreda jordförvärvslagstiftningen.

Motionerna

Motion 1985/86:Jo204 av Bertil Danielsson m. fl. (m), vari yrkas att riksdagen beslutar att jordförvärvslagens krav på bärkraftiga eller utvecklingsbara enheter vid förvärvsprövningen avskaffas fr. o. m. den 1 januari 1987.

Motion 1985/86:Jo217 av Arne Andersson i Ljung m. fl. (m), vari yrkas såvitt nu är i fråga (yrkandena 5–7)

5. att riksdagen beslutar upphäva den s. k. prisprövningsparagrafen i jordförvärvslagen,

6. att riksdagen beslutar att arvsberättigade släktingar skall slippa förvärvsprövning enligt jordförvärvslagen,

7. att riksdagen hos regeringen begär utredning om jordförvärvslagstiftningen i enlighet med vad som i motionen anförts.

Motion 1985/86:Jo219 av Marianne Andersson och Martin Olsson (c), vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om besvärsmått vid lantbruksnämndens försäljning av jordbruksfastigheter.

Motion 1985/86:Jo220 av Margareta Gard (m), vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär ändring i jordförvärvslagen så att mark för egen odling i mindre omfattning kan förvärfvas.

Motion 1985/86:Jo231 av Martin Olsson m. fl. (c), vari yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen begära att en parlamentarisk utredning tillsätts för översyn av jordförvärvslagen för att bl. a. stärka förutsättningarna för

förvärv och innehav av mindre jordbruk i syfte att verka för en levande landsbygd och ökat tillgodoseende av människors önskemål att etablera sig på landsbygden.

Motion 1985/86:Jo242 av Ingvar Eriksson m. fl. (m), vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en översyn av jordförvärvslagstiftningen samt ägande- och brukningsrätten i enlighet med vad i motionen anförts.

Motion 1985/86:Jo244 av Bengt Westerberg m. fl. (fp), vari yrkas såvitt nu är i fråga (yrkandena 4–6)

4. att riksdagen hos regeringen begär en översyn av jordförvärvslagen i syfte att underlätta nyetablering av deltids- och kombinationsjordbruk.

5. att riksdagen beslutar avskaffa priskontrollen i jordförvärvslagen (4 § 1).

6. att riksdagen beslutar avskaffa bosättningsplikten i jordförvärvslagen (3 §).

Motion 1985/86:Jo249 av Ingrid Hemmingsson (m), vari yrkas att riksdagen beslutar om en ändring i 5 § jordförvärvslagen som möjliggör regionalpolitiska hänsyn på det sätt som framgår av motionen.

Motion 1985/86:Jo251 av Anders Andersson och Karl Björzén (m), vari yrkas att riksdagen beslutar upphäva jordförvärvslagen (1979:230) fr. o. m. den 1 januari 1987.

Motion 1985/86:Jo265 av Göthe Knutson och Gullan Lindblad (m), vari yrkas såvitt nu är i fråga (yrkande 3)

3. att riksdagen begär att regeringen skyndsamt låter tillsätta en parlamentarisk utredning som får i uppdrag att inom tolv månaders tid lägga fram förslag till radikala förändringar av jordförvärvslagen i enlighet med de riktlinjer som anges i motionen.

Motion 1985/86:Jo267 av Wiggo Komstedt (m), vari yrkas

1. att riksdagen beslutar ändra jordförvärvslagen så, att den som förvärvar en jordbruksfastighet ovillkorligen åläggs att bosätta sig på den ort inom vilken fastigheten är belägen.

2. att riksdagen beslutar att lantbruksnämnds skyldighet att pröva förvärv av jordbruksfastighet med avseende på köpeskillingens storlek och köparens förmåga att yrkesmässigt bedriva jordbruk på egendomen avskaffas.

Motion 1985/86:Jo276 av Karin Söder m. fl. (c), vari yrkas såvitt nu är i fråga (yrkande 10)

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förändringar i jordförvärvslagen.

Motion 1985/86:Jo610 av Alf Svensson (c), vari yrkas såvitt nu är i fråga (yrkande 6)

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att vid den aviserade översynen av jordförvärvspolitikerna beakta att de mindre enheterna med ett mindre djurantal i regel skapar mer positiv djurskötsel.

I flertalet av motionerna anläggs regionalpolitiska synpunkter på jordförvärvslagstiftningen. Gemensamt för dessa är att man eftersträvar en levande landsbygd. I detta syfte föreslås i motionerna sådana ändringar i de jordpolitiska prövningsgrunderna i jordförvärvslagen (3–8 §§) som främjar ett bättre befolkningsunderlag i glesbygden. Vad som därvid i första hand är föremål för kritik är att förvärvstillstånd kan vägras för ej utvecklade eller inte utvecklingsbara företag, något som enligt motionärernas mening motverkar bildandet av deltidsjordbruk och andra mindre företagsformer. Sådana synpunkter framförs i motionerna Jo204, Jo217, Jo220, Jo231, Jo242, Jo244, Jo265, Jo267, Jo276 och Jo610.

I flera av motionerna (Jo217, Jo231, Jo242 och Jo244) riktas särskild kritik också mot jordförvärvslagens prisprövningsbestämmelse (4 § 1 p), som av några föreslås bli avskaffad, och i ett par av motionerna (Jo217, Jo231 och Jo242) förordas ett utvidgat tillämpningsområde för de prövningsfria släktskapsförvärven (2 § 5 p).

I motion Jo249 föreslås en ändring i 5 § jordförvärvslagen som gör det möjligt att ta regionalpolitiska hänsyn vid juridisk persons förvärv av skogsmark. I två motioner (Jo244 och Jo267) anläggs synpunkter på den bosättningsplikt som enligt jordförvärvslagen (10 §) kan föreskrivas för en köpare av en jordbruksfastighet. Motion Jo219 tar upp den med jordförvärvslagstiftningen sammanhängande frågan om besvär rätt för den som anmält intresse till lantbruksnämnden för köp av en fastighet men förvägrats detta, eftersom nämnden valt att sälja till annan.

Flera av motionerna innehåller förslag om omedelbara ändringar i jordförvärvslagen, medan det i andra förutsätts eller yrkas att lagstiftningen först blir föremål för en översyn (Jo242, Jo244 och Jo610) eller en utredning med parlamentariskt inslag (Jo217, Jo231 och Jo265). I en motion (Jo251) yrkas att jordförvärvslagen upphävs.

Samtliga de frågor som berörs i motionerna var föremål för riksdagens prövning i januari i år. I sitt av riksdagen godkända betänkande (JoU 1985/86:12) avstyrkte utskottet de motioner som då var föremål för behandling med hänvisning i första hand till en översyn av jordförvärvslagen som jordbruksministern tidigare hade aviserat. Utskottet konstaterade att erfarenheterna av lagens tillämpning visat på problem som behövde bli föremål för närmare överväganden och framhöll att det kunde förutsättas att de regionalpolitiska frågorna samt frågorna om släktskapsundantagen, prisprövningen och bosättningsplikten skulle komma att ägnas uppmärksamhet vid översynen.

Enligt vad utskottet erfarit kommer jordbruksministern att inom kort föreslå regeringen att en översyn av jordförvärvslagens effekter skall genomföras och att översynen skall ske enligt bl. a. följande riktlinjer.

Översynen skall avse såväl jord- som skogsbruket. Frågor som berör skogsbruket, virkesförsörjningen och prisprövningen kommer att behandlas med förtur. Principen att familjelantbruket skall utgöra basen i jord- och skogsbruket gäller, och översynen skall inriktas på att underlätta uppbyggnaden och vidmakthållandet av familjeföretag. Vid översynen skall hänsyn

vidare tas till att det för att säkerställa en levande landsbygd är nödvändigt att tillvarata möjligheten att kombinera jord- och skogsbruk med annan sysselsättning. Också möjligheten att undanta vissa mindre fastigheter från förvärvsprövningen bör undersökas.

Utskottet kan således konstatera att den aviserade översynen nu är omedelbart förestående. Med hänsyn till vad som i enlighet med det ovan anförda har framkommit om inriktningen av det kommande översynsarbetet, och mot bakgrund också av utskottets uttalanden i samband med den tidigare behandlingen i år av motioner om jordförvärvslagstiftningen, kan utskottet utgå ifrån att de sakfrågor som berörs i de nu aktuella motionerna kommer att bli föremål för överväganden inom ramen för den kommande översynen. Enligt utskottets mening är det inte erforderligt – och av tidsskäl måhända även mindre fördelaktigt – att översynen sker i en parlamentarisk kommitté. I övrigt bör det ankomma på regeringen att närmare bestämma i vilken form översynsarbetet skall bedrivas.

Med hänvisning till nu redovisade förhållanden, och då utskottet utgår ifrån att arbetet med översynen kommer att bedrivas ytterst skyndsamt, avstyrker utskottet nu ifrågasvarande motioner.

Utskottet hemställer

1. beträffande *förslag om en parlamentarisk utredning av jordförvärvslagstiftningen*

att riksdagen avslår motionerna 1985/86:Jo217 yrkande 7, 1985/86:Jo231 och 1985/86:Jo265 yrkande 3,

2. beträffande *övriga frågor rörande jordförvärvslagstiftningen*

att riksdagen lämnar utan ytterligare åtgärd motionerna 1985/86:Jo204, 1985/86:Jo217 yrkandena 5 och 6, 1985/86:Jo219, 1985/86:Jo220, 1985/86:Jo242, 1985/86:Jo244 yrkandena 4, 5 och 6, 1985/86:Jo249, 1985/86:Jo251, 1985/86:Jo267, 1985/86:Jo276 yrkande 10 samt 1985/86:Jo610 yrkande 6.

Stockholm den 29 april 1986

På jordbruksutskottets vägnar

Karl Erik Olsson

Närvarande: Karl Erik Olsson (c), Grethe Lundblad (s), Arne Andersson i Ljung (m), Ove Karlsson (s), Lars Ernestam (fp), Martin Segerstedt (s), Sven Eric Lorentzon (m), Jan Fransson (s), Margareta Winberg (s), Åke Selberg (s), Lennart Brunander (c), John Andersson (vpk), Ulf Lönnqvist (s), Bengt Rosén (fp) och Ingrid Hemmingsson (m).

Arne Andersson i Ljung (m), Lars Ernestam (fp), Sven Eric Lorentzon (m), Bengt Rosén (fp) och Ingrid Hemmingsson (m) anser

dels att utskottets yttrande fr. o. m. det stycke på s. 3 som börjar med "Enligt vad" bort ha följande lydelse:

Den nämnda, av jordbruksministern i ett interpellationssvar i riksdagen den 19 november 1985 aviserade översynen har ännu inte kommit till stånd, men enligt vad utskottet erfarit lär ett beslut vara att vänta inom kort.

Utskottet vill för sin del än en gång betona nödvändigheten av att de under senare år vid flera tillfällen i riksdagen motionsvis (JoU 1981/82:29, 1984/85:7 och 1985/86:12) eller på annat sätt (t. ex. riksdagsfråga 1983/84:518 och ett för närvarande pågående granskningsärende hos konstitutionsutskottet) påtalade bristerna i jordförvärvslagstiftningen nu blir föremål för utredning. Jordförvärvslagstiftningens brister rör flera frågor av stor regionalpolitisk och allmänt jordbrukspolitisk betydelse. Utskottet delar dessutom uppfattningen i motionerna Jo217, Jo231 och Jo265 att en utredning av jordförvärvslagstiftningen bör ha parlamentariskt inslag och bedrivs med skyndsamhet.

Enligt utskottets mening bör således snarast en parlamentarisk kommitté tillsättas med uppdrag att skyndsamt utreda jordförvärvslagstiftningen och frågor som hör samman med den. Som Martin Olsson m. fl. (c) anför i motion Jo231 bör utredningsarbetet bedrivs med grundinställningen att det på jordbruksområdet, liksom i samhället i övrigt, bör vara så att enskilda människors önskemål om möjligt tillgodoses, dvs. om inte starka samhällsintressen talar emot. I linje härmed bör lätnader övervägas för de som vill bosätta sig på mindre fastigheter. Det får i övrigt ankomma på regeringen att *närmare bestämma uppdragets omfattning, men mot bakgrund av vad utskottet uttalade i samband med den tidigare behandlingen i år av motioner om jordförvärvslagstiftningen kan utskottet utgå ifrån att de sakfrågor som berörs i de nu aktuella motionerna blir föremål för ytterligare överväganden inom ramen för utredningen. Genom regeringens försorg bör motionerna överlämnas till utredningen.*

Vad utskottet sålunda anfört med anledning av de ifrågavarande motionerna bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

Utskottet hemställer

att riksdagen med anledning av motionerna 1985/86:Jo204, 1985/86:Jo217 yrkandena 5, 6 och 7, 1985/86:Jo219, 1985/86:Jo220, 1985/86:Jo231, 1985/86:Jo242, 1985/86:Jo244 yrkandena 4, 5 och 6, 1985/86:Jo249, 1985/86:Jo251, 1985/86:Jo265 yrkande 3, 1985/86:Jo267, 1985/86:Jo276 yrkande 10 samt 1985/86:Jo610 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om en utredning av jordförvärvslagstiftningen.

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (båda c) anför:

Principen att familjejordbruket skall utgöra basen i jord- och skogsbruket måste gälla. Den nuvarande jordförvärvslagstiftningen är också inriktad på uppbyggandet och vidmakthållandet av familjeföretag. För många bygder är det naturligt och nödvändigt att jordbruksföretagen byggs upp med utgångspunkten kombination av jord och skog eller andra yrkeskombinationer. Detta gäller särskilt för att säkerställa en levande landsbygd med tillräckligt befolkningsunderlag för affärer, skolor och annan service. Många människor strävar i dag också efter att få etablera sig som deltids- och fritidsjordbrukare av rena trivsel- och livsmiljöskäl. Ett viktigt krav är emellertid att den som får förvärva en jordbruksfastighet också bosätter sig permanent på fastigheten och brukar den.

I jordförvärvslagen ges möjlighet att ta regionalpolitiska hänsyn vid prövningen. Tyvärr utnyttjas denna möjlighet enligt utskottets mening alltför snävt.

I motioner till riksdagen och i reservation senast vid riksdagens behandling den 15 januari 1986 har vi framfört att i översynen av jordförvärvslagen bör man pröva om det genom komplettering av lagen eller dess tillämpningsföreskrifter går att förstärka förutsättningarna för förvärv och innehav av kombinations-, deltids- och fritidsjordbruk enligt bo-brukar-principen i syfte att slå vakt om en levande landsbygd och för att tillgodose människors strävan att bosätta och etablera sig på landsbygden. Man bör även pröva om förvärv av små jordbruksfastigheter skall kunna undantas från prövning enligt jordförvärvslagens 4 § 1 och 3, dvs. enligt pris- och rationaliseringskungörelsen.

Den information om den kommande översynen som lämnats av jordbruksdepartementet under utskottets behandling av detta ärende anser vi på de flesta punkter möjliggöra förändringar i enlighet med våra önskemål. Vi ser det som angeläget att översynen görs utifrån en helhetssyn på landsbygds- och jord- och skogsbruksproblemen och så att de eftersträlvade förändringarna snabbt kan komma till stånd.